

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ТЪРЖЕСТВЕНА ЦЕРЕМОНИЯ

ПО ВРЪЧВАНЕ НА ПОЧЕТНОТО ЗВАНИЕ
„ДОКТОР ХОНОРИС КАУЗА НА УНСС“ НА
ЕВРОКОМИСАР **ВАЛДИС ДОМБРОВСКИС**
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

23 февруари 2023 г. от 10:00 часа
Аула „Максима“, УНСС

Академично слово на изпълнителния заместник-председател на Европейската комисия **Валдис Домбровскис**

Добро утро, уважаеми дами и господа,

За мен е удоволствие да съм отново тук – в Университета за национално и световно стопанство в София.

Трогнат съм и със смирение получавам тази почетна докторска степен.

За мен е също така привилегия да се обърна към вас в тези трудни времена.

Измина почти една година — всъщност утре ще се навърши една година — откакто Кремъл започна своята безпрецедентна агресия срещу една суверенна и независима държава: съседна Украйна.

През тази година ЕС и нашите съюзници оставаме единни, в подкрепа на Украйна и срещу Русия.

За първи път в историята Украйна получи военна подкрепа от ЕС. Ние ще продължим да оказваме тази подкрепа до пълна победа.

Украинската икономика все още функционира и продължава интеграцията си в единния пазар на ЕС.

Украинците са добре дошли в ЕС и на нашия пазар на труда.

Украйна получи статут на страна – кандидатка за членство в ЕС.

През тази една година вече имаме 10 пакета от санкции срещу Русия. Наложихме ограничение на цените на руската енергия. Приветстваме всяка компания, която реши да напусне руския пазар и по този начин да оттегли подкрепата за руската военна машина.

За съжаление тази брутална руска война, бушуваща на прага на Европа, не дава признаци за утихване. Незаконното нахлуване на Кремъл продължава да предизвиква повсеместни страдания и хаос.

Трябва да продължим да оказваме цялата необходима подкрепа на Украйна за спечелването на тази война и за освобождаването на цялата ѝ територия в размерите от 1991 г., когато Украйна обяви своята независимост (която Русия също призна).

Става въпрос за много повече от регионален конфликт в периферията на Европейския съюз. В него е замесена и голяма част история.

Като латвиец, роден в страна, завзета от Съветския съюз, аз много добре знам това.

Но трябваше да се случи пълномасщабно военно нахлуване в Украйна, за да може Западът да разбере, че режимът в Кремъл действа по този начин: като побойник и манипулатор, за да получи каквото си е наумил.

От самото начало отговорът на ЕС беше решителен и единен. Решителност — а не смирение пред агресора.

Ние и нашите международни съюзници сме единни. Решени сме да осигурим цялата необходима подкрепа на Украйна и нейните многострадални хора — толкова дълго, колкото е необходимо, за да се гарантира тяхната победа.

През изминалата година Украйна се възползва от огромна финансова и военна подкрепа от ЕС — това се случи за първи път в историята.

Украинците са добре дошли в ЕС. Благодаря на българския народ и на всички държави — членки на ЕС, за вашите дарения и подкрепа за украинците, бягащи от войната.

През тази една година Украйна получи статут на страна — кандидатка за членство в ЕС.

Украйна избра европейски път отдавна, още след Майданската революция.

Украйна ще спечели. Европа ще победи. Демокрацията ще надделее.

(Русия трябва да плати за щетите, които е причинила. Ето защо предложихме да конфискуваме руски активи, включително тези на Централната банка, за да ги използваме за възстановяването на Украйна.

Ръководството на Русия трябва да поеме отговорност за военните си престъпления. Както ЕС обяви този месец в Киев, ще създадем Международен център за наказателно преследване на престъплението „агресия в Украйна“.

Освен това за руската агресия има и икономическа цена. Понастоящем Русия е най-санкционираната страна в света, което доведе до най-големия спад на жизнения стандарт от 90-те години насам.)

В координация с международните си партньори ЕС представи десетия си пакет от санкции срещу Русия.

Този пакет поставя силен акцент върху правоприлагането и предотвратяването на неизпълнението и съдържа ново задължение за държавите членки за докладване относно руските активи, включително активите на централната банка.

Той е насочен към разпространяващите пропаганда и дезинформация мрежи на Кремъл, за да противодейства на потока от лъжи и фалшиви повествования, разпрацани от Москва за уронване на демокрациите в ЕС.

Всички изброени санкции удрят сериозно по икономиката на Русия, което допринася за тежка и продължителна рецесия.

Икономическата цена на войната се разпространи и в Европа, а също и по света.

И пак – Русия е тази, която носи отговорността, както за прекъсването на износа на зърно от Украйна и с това за нарушаване на продоволствените доставки в световен мащаб, така и за манипулирането на енергийните пазари.

Цената на енергията е ключов фактор, който води до висока инфлация в целия ЕС. Много държави — включително България, а също и Латвия — са изправени пред по-високи разходи за живот.

Време е Европа да бъде единна, за да можем всички да устоим на тази криза.

Силата ни се крие в един **общ отговор**, основан на **икономическа, парична и финансова стабилност**.

Трябва да облекчим трудностите за уязвимите семейства, които се затрудняват да плащат по-високите сметки за електроенергия и разходи за живот.

Това важи и за дружествата, чиито разходи се увеличават.

Вече предприехме решителни действия.

Например, във връзка със съхранението на газ. Поискахме от държавите членки да запълнят съоръженията за съхранение до поне 90% от следващата зима нататък.

Надхвърлихме целта и достигнахме 95% през 2022 г. Също така ги помолихме да намалят потреблението на газ с 15% до април миналата година и през периода август-ноември потреблението беше спаднало с 20%.

Освен това работим с държавите членки, за да обединим търсенето на газ и да им помогнем да се групират, за да купуват газ съвместно от неруски доставчици от цял свят света.

Виждате, че този подход вече работи благодарение на отличното сътрудничество между България и Гърция по отношение на покупките на втечен природен газ.

През изминалата година разнообразявахме енергийните доставки — като се снабдявахме с газ и втечен природен газ от доставчици в страни като Норвегия, САЩ, Израел и Египет.

Резултатът е, че цените на едро на газа в Европа сега са доста по-ниски в сравнение с отпреди войната.

По отношение на електроенергията Комисията предприе редица временни спешни мерки, включително въведе таван на приходите за произвеждащите електроенергия под пределните разходи дружества и вноска за солидарност от страна на енергийните предприятия в секторите на нефта, газа, въглищата и рафинериите. Тези мерки спомогнаха за намаляване на цените за домакинствата и за промишлените потребители.

Като по-структурно решение подготвяме реформа на пазарните правила на ЕС с цел стабилизиране на цените.

Междувременно, за да смекчат въздействието на по-високите цени, правителствата предоставиха значителна подкрепа на дружествата и домакинствата.

След намаляването на цените вече е време тези мерки за подкрепа да бъдат прекратени, а останалите да бъдат по-целенасочени.

Сега е от решаващо значение да обърнем фискалната подкрепа, защото не искаме фискалните политики да влизат в конфликт с паричната политика и нейната задача за намаляване на инфлацията.

Фискалната политика следва да бъде съсредоточена върху подобряването на фискалната устойчивост. В момента приоритетите на фискалната политика са ясни.

Но с оглед на бъдещето трябва да постигнем напредък в разработването на фискалните правила на ЕС за идните години.

Както може би знаете, ЕС обсъжда как да се адаптират правилата за **икономическо управление**, за да бъдат по-ефективни в контекста на новите предизвикателства и действителност.

Много неща се промениха през 30-те години, откакто Договорът от Маастрихт призна необходимостта от стабилни публични финанси и координирани фискални политики.

Намерението беше да се избегне вероятността прекалено разхлабената фискална политика да противодейства на единната парична политика или да доведе до отрицателни странични ефекти между държавите.

Тези цели продължават да са валидни и до днес. Като цяло те работят добре.

Въпреки това различни обстоятелства наложиха няколко преразглеждания на икономическото управление през годините, особено след световната финансова и икономическа криза.

Така че извлякохме някои поуки и укрепихме правилата.

Днес положението отново е различно в сравнение с това от преди десетилетие.

Изправени сме пред значително по-високи нива на задлъжнялост и дефицит. Те се различават значително в рамките на ЕС – някои държави имат съотношения на държавния дълг доста над 100% от своя БВП, докато други имат далеч по-малко.

Тук трябва да отбележа, че цялостната фискална позиция на България е стабилна, с нисък дефицит и дълг. Всъщност съотношението на вашия публичен дълг спрямо БВП остава сред най-ниските в ЕС-27.

Но както казах, не всяка държава е в същата позиция.

Същевременно предизвикателствата на екологичния и цифровия преход, укрепването на нашата икономическа и социална устойчивост и необходимостта да се гарантира енергийната сигурност ще изискват от нас да предприемем големи инвестиции и реформи през идните години.

Това означава, че трябва да обмислим дали съществуващата нормативна уредба все още е подходяща за целта.

Ето защо Европейската комисия представи план за по-опростено и по-ефективно икономическо управление. По същество той има за цел да намали високия дълг, да укрепи икономиката и да изгради основата за бъдещ просперитет и стабилност.

Предлагаме на държавите по-голяма отговорност, по-голяма свобода на действие за намаляване на дълга, но в съчетание с по-стриктно правоприлагане.

Референтните стойности, залегнали в Договора, остават същите: 3% от БВП за публичния дефицит и 60% от БВП за публичния дълг.

Това ще гарантира **устойчивостта на публичния дълг** в целия ЕС. Целта ни е всички държави членки да достигнат до устойчиви фискални позиции, съчетавайки фискални корекции, реформи и инвестиции, в зависимост от своите обстоятелства.

По-конкретно например дадена държава би могла да има по-постепенна фискална корекция в замяна на допълнителни структурни реформи и инвестиции.

Всяка държава членка ще може да комбинира тези елементи в четиригодишен фискален структурен план.

Това представлява истинско отклонение от настоящото положение.

Но нека бъдем ясни. Не става въпрос за това дали дългът да започне да намалява в посока към 60% от БВП. По-скоро става дума за това **по какъв начин** всяка страна ще стигне до там — и особено **колко бързо**.

Държавите членки ще определят своите пътища по по-реалистичен начин, отколкото би изисквало днешното правило за намаляване на дълга с 1/20.

За да се гарантира прозрачност и равно третиране, плановете ще трябва да спазват ясни и общи за ЕС изисквания.

И след като планът бъде съгласуван, всяка държава членка трябва да го спазва за целия период. Ако дадена държава членка не спазва правилото за разходите, тя ще стане обект на по-строго правоприлагане. Това върви ръка за ръка с по-голямата свобода на действие, позволена при изготвянето на плана.

Преразглеждането на икономическото управление на ЕС е сложно, но след напрегнати разисквания виждаме все по-голямо сближаване.

Въз основа на обсъжданията и приноса на държавите членки Комисията ще изготви законодателни предложения с оглед скорошното им представяне (след заседанието на Европейския съвет през март).

Дами и господа: по-рано споменах необходимостта от запазване на **финансовата стабилност**. От опит от първа ръка знам, че това е предпоставка за растеж.

По време на световната икономическа и финансова криза, когато бях министър-председател на Латвия, страната загуби повече от 20 [22]% от БВП между 2008 и 2010 г.]

Това беше бедствено положение. Взехме трудното решение да приложим бърза фискална корекция. Беше болезнено, но беше от съществено значение за възстановяването на финансовата стабилност.

Защо? Защото след като това се случи, банките започват да отпускат заеми.

Капиталът остава в страната, вместо да я напуска.

И доста бързо Латвия се върна към растеж.

Когато става въпрос за икономически растеж и финансиране на икономиката в по-широк план, се нуждаем от финансова стабилност. Това е вярно и днес.

Това изисква силни банки и финансови системи за финансиране на така необходимите инвестиции.

Правителствата не могат да направят всичко това сами.

Това подчертава необходимостта от завършване на банковия съюз и задълбочаване на съюза на капиталовите пазари.

Тези градивни елементи са от съществено значение за укрепването на нашата икономика и за запазването на конкурентоспособността на Европа в световен мащаб в един бързо развиващ се свят, докато преминаваме към неутралност по отношение на климата.

Наскоро приехме **Индустриален план на Зеления пакт**, съсредоточен върху отраслите с нулеви нетни емисии, който е първата стъпка в размисъла в тази насока. Той обхваща регулаторната среда, търговията, уменията и финансирането, но без да застрашава лоялната конкуренция.

Ще разгледаме и по-нататъшни стъпки, включително как можем да използваме по най-добрия начин най-ценния актив на ЕС: единният пазар, който тази година навършва 30 години.

В краткосрочен план повишаването на конкурентоспособността означава оптимално използване на съществуващите инструменти — като Механизма за възстановяване и устойчивост и REPowerEU, InvestEU и Фонда за иновации.

Голяма част от това финансиране — а говорим за стотици милиарди евро — все още е на разположение.

Например в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост все още са на разположение над 220 милиарда евро под формата на заеми.

Това ще помогне на Европа да осъществи успешен екологичен преход с по-широко използване на енергия от възобновяеми източници.

Неотдавна поискахме от държавите членки да включат целите на REPowerEU в своите национални планове за възстановяване.

Да изясня: REPowerEU има за цел да стимулира използването на възобновяеми енергийни източници, за да замени изкопаемите горива и да разнообрази енергийния микс на ЕС.

В средносрочен план Комисията възнамерява да даде структурен отговор на нуждите от инвестиции, като предложи Европейски фонд за суверенитет в контекста на прегледа на многогодишната финансова рамка преди лятото на 2023 г.

Това ще спомогне за запазване на сближаването и предпазване на единния пазар от рискове, причинени от неравномерната наличност на държавни помощи.

За България Механизмът за възстановяване и устойчивост е уникална възможност за инвестиране в бъдещето – за повишаване на конкурентоспособността, управлението на социалното сближаване и растежа.

Свързаните с него суми са много значителни: 5,7 млрд. евро под формата на безвъзмездни средства (около 8% от БВП за 2021 г.).

Първото плащане беше извършено на 16 декември миналата година в размер на 1,37 милиарда евро.

Днес повече от всякога България трябва да продължи напред с изпълнението на плана си.

Същевременно съществува възможност за допълнително укрепване на плана и за по-ефективен отговор на новите предизвикателства.

Но подобни промени следва да бъдат съсредоточени, свързани с обективните обстоятелства. А плановете трябва да запазят общото си ниво на амбиция.

Дами и господа,

Има една важна област, за която все още не съм споменал, която е от особен интерес за България – пътя към **присъединяването към еврото**.

Еврот е голямо предимство за Европа.

От създаването си преди 20 години еврото се превърна в символ на силата, единството и солидарността на Европа.

Както установихме в Латвия, еврото също е стабилизираща сила.

Като се имат предвид предизвикателствата, които описах днес, това е изключително ценно само по себе си.

То изпраща положителен сигнал за инвеститорите чрез премахване на несигурността и по този начин намаляване на лихвените проценти.

Използването на еврото също така намалява пречките пред предприятията и премахва разходите, свързани с валутния обменен курс.

И това оказва положително въздействие върху растежа благодарение на пълната интеграция в единния пазар на ЕС, където стоките и услугите на дадена държава ще станат по-конкурентоспособни.

Наред с политиките, които очертах, това ще спомогне за конкурентоспособността на вашата икономика.

Но преди всичко: поемането по пътя към присъединяването към еврото е свързано с поставянето на страната в центъра на интеграцията в ЕС.

Както всяка страна, която се готви да приеме еврото, България трябва първо да изпълни четирите критерия за конвергенция: ценова стабилност, стабилност на обменния курс, стабилни публични финанси и сближаване на лихвените проценти.

Като цяло виждаме, че България вероятно ще изпълни критериите за конвергенция за дългосрочните лихвени проценти, стабилността на валутния курс в рамките на валутния механизъм ERM II и стабилните публични финанси.

Основният въпрос е критерият за ценова стабилност, който България все още не е изпълнила.

Днешната глобална високоинфлационна среда прави тази задача много по-трудна.

Така че, да, неблагоприятните външни обстоятелства водят до забавяне на плановете за присъединяване на България към еврото.

Присъединяването към еврозоната обаче следва да остане крайната цел и следва да се осъществи веднага след като бъдат изпълнени всички условия.

Европейската комисия ще продължи да работи в тясно сътрудничество с България в подкрепа на усилията ѝ за присъединяване към еврозоната.

Дами и господа, ще спра дотук.

Благодаря ви, че ме изслушахте и се радвам да отговоря на вашите въпроси.